

HONORÉ DE
BALZAC

SARRASINE

HASAN ÂLİ YÜCEL KLASİKLER DİZİSİ

FRANSIZCA ASLINDAN ÇEVİREN: ALİ BERKTAY

HASAN ÂLÎ YÜCEL KLASİKLER DİZİSİ

**HONORÉ DE BALZAC
SARRASINE**

**ÖZGÜN ADI
SARRASINE**

**FRANSIZCA ASLINDAN ÇEVİREN
ÂLÎ BERKTAY**

**© TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI, 2017
Sertifika No: 29619**

**EDİTÖR
KORAY KARASULU**

**GÖRSEL YÖNETMEN
BİROL BAYRAM**

**DÜZELTİ
NEBİYE ÇAVUŞ**

**GRAFİK TASARIM VE UYGULAMA
TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI**

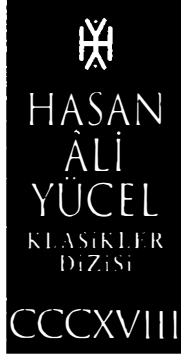
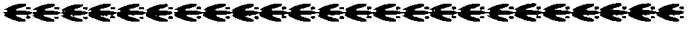
1. BASIM, KASIM 2017, İSTANBUL

**ISBN 978-605-295-258-0 (CİLTLİ)
ISBN 978-605-295-259-7 (KARTON KAPAKLI)**

**BASKI
YAYLACIK MATBAACILIK
LİTROS YOLU FATİH SANAYİ SİTESİ NO: 12/197-203
TOPKAPI İSTANBUL
(0212) 612 58 60
Sertifika No: 11931**

**Bu kitabın tüm yayın hakları saklıdır.
Tanıtım amacıyla, kaynak göstermek şartıyla yapılacak kısa alıntılar dışında
gerek metin, gerek görsel malzeme yayınevinden izin alınmadan hiçbir yolla
çoğaltılamaz, yayımlanamaz ve dağıtılamaz.**

**TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI
İSTİKLAL CADDESİ, MEŞELİK SOKAK NO: 2/4 BEYOĞLU 34433 İSTANBUL
Tel. (0212) 252 39 91
Faks (0212) 252 39 95
www.iskulttur.com.tr**

HONORÉ DE BALZAC

SARRASINE

FRANSIZCA ASLINDAN ÇEVİREN:
ALİ BERKTAY

TÜRKİYE BANKASI
Kültür Yayınları

Bay Charles de Bernard du Grail'e

Herkesi, hatta curcunalı şenliklerin girdabına kapılmış en havai adamı bile esir edebilen o derin düşlerden birine gömülmüştüm. Élysée-Bourbon saati gece yarısını çalmıştı. Bir pencerenin kenarına oturup moher perdenin dalgalanan kıvrımları ardına gizlenmiş, geceyi geçirdiğim konağın bahçesini rahatça seyredebiliyordum. Ay ışığıyla zar zor ağaran bulutlu gökyüzünün gri fonu önünde, yer yer karla kaplanmış ağaçların silüetleri ancak seçiliyordu. Bu düşsel atmosferde, meşhur *Ölümler Dansı*'ndan fırlamış dev imgeler gibi, kefenlerine sarınmış hayaletleri andırıyorlardı. Sonra diğer tarafa dönüyor ve yaşayanların dansını hayranlıkla izleyebiliyordum! Duvarları altın ve gümüşle kaplanmış muhteşem bir salon, mumları parlayan ışıltılı avizeler... Oraya üşüşmüş parlak, gösterişli, pırlantalar içinde göz kamaştıran Paris'in en güzel, en zengin, en çok unvan sahibi kadınları sürekli hareket halindeki kelebekler gibi daldan dala konuyorlardı. Başlarında, göğüslerinde, saçlarında çiçekler, elbiselerinin üstüne serpiştirilmiş çiçekler, küçük halhallar halinde ayak bileklerini süsleyen çiçekler... Hafif neşe titreşimleri, alımlı adımlar dantelleri, ipekleri, muslinleri narin gövdelerinin çevresinde dalgalandırıyordu. Şurada burada ıslıl ıslıl, kaçamak bakışlar dikkat çekiyor, ışıltılarıyla pırlantaları gölgeliyor, zaten tutuşmuş gönülleri iyice coşturuyordu. Sevgililere anlamlı gerdan kırışlar ve kocaları tersleyen tavırlar da göze çarpıyordu. Kumarbazların her beklenme-

dik hamlede çınlayan sesleri ve altın para şıkırtıları müziğe, sohbetlerin uğultusuna karışıyor; dünyanın sunabileceği tüm baştan çıkarıcı keyiflerle sarhoş olmuş bu kalabalığı iyice kendinden geçiriyordu. Parfüm buhuru ve genel sarhoşluk havası çılgına dönmüş imgelemler üzerinde tesirini gösteriyordu.

Yani sağımda karanlık ve sessiz ölüm imgesi; solumda ise Bakkhos şenliklerine yaraşır bir yaşam imgesi: Bir tarafta matem tutan soğuk, kasvetli doğa; diğer tarafta neşe içinde insanlar. Bense çeşitli şekillerde binlerce kez yinelenerek Paris'i dünyanın en eğlenceli ve en felsefi kenti yapan bu apayrı iki manzaranın ortasındaki sınırdaki, yarısı hoş yarısı iç karartıcı, karışık bir manevi salata hazırlıyordum. Sol ayağım müziğin ritmine eşlik ederken, sağ ayağım sanki tabuta girmişti. Gerçekten de bacağım, balolarda sık rastlanan bir kaza eseri, vücudunuzun yarısı salonun nemli sıcağını hissederken, diğer yarısını donduran o hava akımlarından birinin etkisiyle buz kesmişti.

— Mösyö De Lanty bu konağı alalı çok olmadı herhalde değil mi?

— Çok oldu. Burayı Mareşal de Carigliano'dan neredeyse on yıl önce satın aldı.

— Ya?

— Herhalde muazzam bir servetleri var.

— Başka türlü mü mümkün mü?

— Ne eğlence ama! Arsız bir lüks akıyor her yandan.

— Sizce Mösyö De Nucingen veya Mösyö De Gondreville kadar zenginler mi?

— Siz bilmiyor musunuz sanki?

Başımı biraz uzattım ve Paris'te sadece *Niçin? Nasıl? Nereden geliyor? Kim bunlar? Neyi var? Kadın ne yapmış?* meseleleriyle uğraşan o tuhaf soya mensup iki konuşmacıyı gördüm. Seslerini alçalttılar ve daha rahat sohbet edebilecekleri bir kanepa bulmak için uzaklaştılar.

Esrar meraklıları için pek bereketli bir maden yatağı söz konusuydu. Hiç kimse Lanty'nin ailesinin nereden geldiğini ve milyonlarca olduğu tahmin edilen servetin hangi işten, hangi soygundan, hangi korsanlıktan veya hangi mirastan kaynaklandığını bilmiyordu. Bu ailenin tüm üyeleri İtalyanca, Fransızca, İspanyolca, İngilizce ve Almancayı, bu halklar arasında epey zaman geçirdiklerini düşündürecek bir akıcılıkla konuşuyorlardı. Acaba Çingene miydiler, yoksa korsan mı?

Genç politikacılar,

— Şeytan olsalar ne çıkar? İnsanı mükemmel ağırlıyorlar, diyorlardı.

Bir filozof,

— İsterse Mösyö De Lanty koca bir kasabayı soymuş olsun, kızıyla seve seve evlenirim! diye haykırıyordu.

Güzelliğiyle Şark şairlerinin masalsı tasvirlerini gerçeğe dönüştüren on altısındaki Marianina ile kim evlenmek istemezdi ki? *Alâaddin'in Lambası* masalındaki sultanın kızı gibi, o da peçesini çıkarmamalıydı aslında. Söylediği şarkılar Malibran'ların, Sontag'ların, Fodor'ların kemale ermemiş yeteneklerini gölgede bırakıyordu; onlarda tek bir vasıf öne çıkıyor, bütünün mükemmelliğini engelliyordu. Hâlbuki Marianina ses temizliğini, duyarlılığı, hareket ve entonasyonlardaki doğruluğu, ruh ve ilmi, teknik ve duyguyu aynı ölçülerde birleştirmeyi beceriyordu. Bu kız, tüm sanatların ortak bağı olan ve peşine düşenlerin elinden kaçıveren o gizli şiirin bizatihi örneğiydi. Tatlı ve mütevazı, eğitilmiş ve esprili Marianina'yı annesinden başka hiçbir şey gölgede bırakamazdı.

İnsanı yıldırım gibi çarpan güzellikleri geçen yıllara meydan okuyan, otuz altı yaşındayken on beş yıl önceki hallerinden daha çekici olan kadınlar vardır, hiç onlardan birine rastladınız mı? Tutkulu bir ruhun yaşadığı yüzleri ışıltar; her hatlarında zekâ parlar; her gözeneklerinin özellikle de

ışıkta kendine özgü bir parıltısı vardır. Baştan çıkarıcı gözleri cezbeder, reddeder, konuşur veya susar. Yürüyüşleri masum ve alımlıdır; sesleri en cilveli yumuşak ve şefkatli tonların ahenkli zenginliğini sergiler. Kıyaslamalara dayandırdıkları övgüleri, en alıngan izzetinefisleri bile okşamayı bilir. Kaşlarının bir hareketi, en küçük bir göz kırpışları, büzülen dudakları yaşamlarını ve mutluluklarını onlara bağlamış olanları dehşete boğar. Aşk konusunda deneyimsiz ve sözlere kanan bir genç kız baştan çıkarılabilir, ama yurtdaki türden kadınlar söz konusu olduğunda bir erkek, tıpkı Mösyö de Jaucourt gibi, saklandığı çalışma odasının dibinde kapıyı çeken hizmetçi kadın tarafından iki parmağı kırıldığında bağırmmamayı bilmelidir. Bu güçlü denizkızlarını sevmek insanın hayatıyla oynaması manasına gelmez mi? Belki de bu nedenle onları böylesine tutkuyla seviyoruz! Kontes de Lanty böyle bir kadındı işte.

Marianina'nın kardeşi Filippo da tıpkı ablası gibi güzelliğini kontesten almıştı. Tek kelimeyle ifade etmek gerekirse, bu delikanlı Antinous'un yaşayan sureti gibiydi, ama ondan daha ince ve uzundu. Bu zayıf ve narin oranlar onun gençliğine pek yakışıyor, zeytuni teni, gür kaşları ve kadife gözlerindeki ateşli bakışlar erkeklik tutkularının istikbalinin açık olduğunu düşündürüyordu! Filippo tüm genç kızların kalbinde bir tip olarak yer ederken, tüm annelerin belleğine de Fransa'nın en iyi parçası olarak kazınmıştı.

Bu iki çocuğun güzellikleri, talihleri, zekâları, zarafetleri sadece annelerinden geliyordu. Kont de Lanty ufak tefek, çirkin ve çelimsizdi. Bir İspanyol gibi koyu tenli, bir bancker kadar sıkıcıydı. Belki çok nadiren güldüğü için derin bir siyasetçi olarak kabul ediliyor, sık sık Metternich veya Wellington'ın adını zikrediyordu.

Bu esrarengiz aile bir Lord Byron şiirinin tüm cazibesine sahipti, anlaşılması güç yerler yüksek sosyetenin her bir üyesi tarafından farklı biçimde tercüme ediliyordu: Her

dörtlükle birlikte görkemi artan, çözülmesi güç bir ağıt... Mösyö ve Madam de Lanty'nin kökenleri, geçmişteki yaşamları ve dünyanın dört köşesiyle ilişkileri hakkında korudukları suskunluk, Paris'te uzun süre bir hayret konusu olarak kalmadı. Vespasianus'un özlü sözü *Pecunia non olet*'in* bu kentten daha iyi anlaşıldığı bir yer yoktur belki de. Çünkü çamura, hatta kana bulanmış eküler orada hiçbir şeyi ele vermezler ve onlar her şeydir. Yeter ki yüksek sosyete servetinizin tam miktarını bilsin, size denk para tutarları arasında tasnif edilirsiniz ve hiç kimse de diplomalarınızı, belgelerinizi görmek istemez, çünkü bunların ne kadar ucuza edinilebildiğini bilirler. Toplumsal sorunların cebir denklemleriyle çözümlendiği bir kentte, maceracılar mükemmel şanslar yakalayabilirler. Bu aile Çingene asıllı bile olsa, öyle zengin ve çekiciydi ki yüksek sosyete onların küçük sırlarını affedebilirdi. Ama talihsizliğe bakın ki, Lanty ailesinin bilmeceyi andıran öyküsü sürekli bir merak konusu olmaktan kurtulamıyor, bu açıdan Anne Radcliffe romanlarını çağrıştıırıyordu.

Gözlemciler; yani şamdanlarınızı hangi dükkândan aldığınızı öğrenmek isteyen veya dairenizi beğendiklerinde ne kadar kira ödediğinizi soran insanlar, kontes tarafından düzenlenen eğlencelerin, konserlerin, baloların, büyük resepsiyonların ortasında, ara sıra garip bir şahsiyetin boy gösterdiğini uzaktan uzağa fark etmişlerdi. Bu bir adamdı. Konakta ilk kez bir konser sırasında ortaya çıkmıştı; onu salona doğru çeken herhalde Marianina'nın büyüleyici sesiydi.

Kapının yanında oturan bir hanım yanındaki kadına, "Üşümeye başladım," dedi.

Hanımın yanında dikilen meçhul adam çekip gitti.

Yabancı gittikten sonra, aynı kadın,

— Şu işe bakın! dedi. Isındım. Belki benim için deli diyebilirsiniz ama soğüğün yanımdan az önce ayrılan o siyahlar

* Paranın kokusu olmaz. (Lat.)

giyinmiş beyefendiden kaynaklandığını düşünmeden edemiyorum.

Çok geçmeden, yüksek sosyete mensuplarına özgü abartma huyu, gizemli adam hakkında en eğlenceli fikirlerin, en tuhaf ifadelerin ve en gülünç öykülerin doğup çoğalmasına yol açtı. Tam olarak bir vampir, bir gulyabani, yapay insan, bir Faust veya Robin Hood değilse de, fantastik hikâyelere bayılanların dediklerine göre, o da bu insan biçimli yaratıklar âleminin bir parçasıydı. Sağda solda, Paris dedikodularının bu tarz yaratıcı nüktelerini gerçek sanan Almanlara da rastlanıyordu. Aslında yabancı sadece bir *ihtiyardı*. Her sabah birkaç zarif cümleyle Avrupa'nın geleceğini belirlemeyi alışkanlık edinmiş bu genç adamların çoğu, meçhul şahsı muazzam servet sahibi, büyük bir cani olarak görmek istiyorlardı. Romancılar bu ihtiyarın hayatını anlatıyor, Maisur prensinin hizmetinde çalışırken yaptığı canavarlıklar hakkında gerçekten ilginç ayrıntılar veriyorlardı. Daha pozitif insanlar olan bankerler ise, kulağa doğru gelen bir masal uydurmuşlardı: Geniş omuzlarını bir acıma edasıyla silkerek,

— Hah! Bu ufak tefek ihtiyarda *Ceneviz suratı* var! diyorlardı.

— Beyefendi, sorumu patavatsızlık saymazsanız, Ceneviz suratı derken neyi kastettiğinizi lütfedip açıklayabilir misiniz?

— Beyefendi, muazzam sermayelerin bu adamın varlığına dayandığına ve bu ailenin gelirlerinin onun sağlığına bağlı olduğuna hiç kuşku yok.

Madam d'Espard'ın evinde, mercek altına aldığı bu ihtiyarın Cagliostro diye bilinen meşhur Balsamo olduğunu kulağa gayet doğruymuş gibi gelen tarihsel değerlendirmeler eşliğinde ispatlayan bir ipnotizmacıyı da dinlemiştim. Bu modern simyagere göre, Sicilyalı maceracı ölümden kurtulmuştu ve torunları için altın üreterek eğleniyordu.

Ferrette kaymakamı da bu tuhaf şahsiyetin Kont de Saint-Germain olduğunu ileri sürmüştü. Günümüzde inançsız bir toplumun ayırt edici özelliğini oluşturan alaycı bir hava ve esprili bir tonla söylenen bu zırvalar, Lanty ailesinin üzerindeki bulanık kuşku bulutlarının sürmesini sağlıyordu. Son olarak aile üyeleri de herkesin tahminlerini doğrular gibi, bu ihtiyarla ilgili esrarengiz bir tutum takınıyorlar ve adamcağızın hayatı bir anlamda her türlü soruya kapalı tutuluyordu.

Bu adam ne zaman adımını Lanty konağında yaşadığı daireden dışarı atsa, ortada görüldüğü anda ailede büyük bir heyecan uyanıyordu. Sanki çok önemli bir olay cereyan ediyordu. Bu meçhul adamın yürümesine, ayağa kalkmasına, oturmasına yardım etme ayrıcalığına sadece Filippo, Marianina, Madam de Lanty ve yaşlı bir hizmetkâr sahipti. Kimse adamın en ufak hareketini bile gözden kaçırmıyordu. Herkesin mutluluğu, hayatı veya serveti ona bağlıymış, o büyülü bir kişilikmiş gibi davranıyorlardı. Acaba bu davranışın sebebi kaygı mıydı yoksa sevgi mi? Sosyete mensupları bu problemi çözmelerine yardım edecek hiçbir ipucu yakalayamıyorlardı. Aylar boyunca bilinmeyen bir mabedin derinliklerinde gizlenen bu aile cini, gizlice kaçmış gibi hiç beklenmedik bir anda, birdenbire ortaya çıkıyor, davet edilmedikleri törenlerde huzuru kaçırmak için uçan ejderhalarının sırtından inen eski zaman perileri gibi salonların ortasında zuhur ediveriyordu. O zaman duygularını sıradışı bir beceriyle gizlemeyi beceren ev sahiplerinin kapıldıkları endişe, sadece en deneyimli gözlemciler tarafından fark ediliyordu. Ama bazen, henüz fazlasıyla saf olan Marianina, bir yandan kadril yapmaya devam ederken diğer yandan salondaki grupların arasında göz hapsinde tuttuğu ihtiyara dehşet yüklü bir bakış fırlatıyordu. Ya da Filippo kalabalığın arasından süzülerek ileri atılıp ihtiyarın yanına gidiyor, sanki insanlarla temas veya en küçük bir soluk bu tuhaf

yaratığı mahvedecekmiş gibi şefkat ve özen dolu bir tavırla onun yanında kalıyordu. Kontes yanına gitme niyetini belli etmeden ona doğru yaklaşıyordu; sonra hem uysal hem şefkatli, hem itaatkâr hem mütehakkim bir beden dili ve yüz ifadesiyle ona iki üç kelam ediyor; ihtiyar da bunlara hemen her zaman kulak verip kontesle birlikte gitmeye, daha doğrusu onun tarafından götürülmeye razı olup ortadan kayboluyordu. Eğer Madam de Lanty yoksa kont binbir kurnazlıkla ona yaklaşıyordu, ama pek sözünü geçiremiyor gibiydi ve ona, isyan çıkacağı korkusuyla annesi tarafından kaprislerine yol verilen şımarık bir çocukmuş gibi davranıyordu. Birkaç patavatsız, Kont de Lanty'yi düşüncesizce sorgulamaya yeltenmiş, ama bu soğuk ve ihtiyatlı adam meraklıların sorularını hep anlamazdan gelmişti. Sonunda aile üyelerinin ağzı sıkılığıyla boşa çıkarılan sayısız girişimin ardından, artık hiç kimse bu denli iyi korunan bir sırrı keşfetmekle daha fazla uğraşmadı. Hoşsohbet casuslar, her anlatılana inanan aptallar ve politikacılar savaştan usanıp bu sırta gösterdikleri ilgiyi kestiler.

Ama belki de bu göz kamaştırıcı salonlarda dondurmasını veya sorbesini yerken ya da boşalmış punç kadehini bir masaya bırakırken, kendi kendilerine: “Bu insanlar dolandırıcı çıkarlarsa hiç şaşırmayacağım. Gizlenip duran ve ancak ekinokslarda veya gündönümlerinde ortaya çıkan şu ihtiyar her şeyiyle tam bir katile benziyor,” diyen filozoflar da vardı.

— Ya da müflis bir tüccara...

— Zaten aşağı yukarı aynı şey. Bir adamın servetini yok etmek bazen onu bizzat öldürmekten daha kötüdür.

— Beyefendi, ben yirmi louis* sürdüm, kırk almam lazımdır.

* XIII. Louis zamanından beri (1640) basılan, 6,75 g ağırlığında Fransız altın sikkesi; Napolyon devrinde (1803) basılan, yirmi frank değerindeki Napolyon altınına da *louis* adı verilirdi. Bu sikkeler I. Dünya Savaşı'na kadar tedavülde kaldı. (ç.n.)

— İnanılır gibi değil! Beyefendi, yerde sadece otuz louis var...

— Görüyor musunuz burada cemiyet ne kadar karışık. Burada kumar oynanmaz.

— Doğru. Ama Hayalet'i altı aydır göremedik. Sizce canlı mı o?

— Ha, ha, ha! Olsa olsa...

Bu son sözler, ben son bir çabayla siyah ve beyaz, ölüm ve yaşam hakkındaki karışık düşüncelerimi özetlemeye çalıştığım sırada, etrafımdan geçip giden, meçhul kişiler tarafından konuşulmuştu. Hem gözlerim hem de çıldırmış imgelemim, kâh şatafatın doruk noktasına çıkmış eğlenceyi, kâh bahçelerin karanlık manzarasını seyrediyordu. İnsanlık madalyonunun bu iki yüzü hakkında ne kadar bir süre düşüncelere daldım bilmiyorum, ama birden genç bir kadının boğuk gülüşü beni uyandırdı. Gözlerimin önüne serilen görüntü karşısında şaşkınlıktan donakaldım. Doğanın en tuhaf cilvelerinden biri sonucunda, siyah beyaz bir kelebek gibi beynimde uçuşan düşünce dışarı çıkmıştı; tıpkı İupiter'in başından kocaman ve güçlü kuvvetli haliyle fırlayan Minerva gibi, tecessüm etmiş bir halde, kanlı canlı karşımda duruyordu; aynı anda hem yüz hem yirmi iki yaşındaydı, hem yaşıyordu hem ölüydü. Kafesinden kaçan bir deli gibi odasından çıkan ufak tefek ihtiyaç, dikkatlerini *Tancrède*'in* kavatinini** bitirmek üzere olan Marianina'nın sesine vermiş bir sıra insanın arkasından ustaca süzölmeyi başarmıştı. Sanki bir sahne düzeneğiyle yer altından dışarı fırlamış gibi duruyordu. Hareketsiz ve kasvetli bir halde bir süre, belki de uğultusu kulaklarına erişen bu eğlenceyi seyretti. Etrafındaki nesnelere yönelik, neredeyse bir uyurgezerinkini andıran meşguliyeti öyle yoğundu ki, insanların ortasında dursa da insanları görmüyordu. Paris'in en bü-

* André Campra'nın bir operası (ç.n.)

** Duygusal kısa arya. (ç.n.)

yüleyici kadınlarından birinin yanında selamsız sabahsız bitivermişti. Kadın zarif ve genç bir dansçıydı; akça pakça ve pembe yüzü bir çocuğunki kadar tazeydi; erkeklerin bakışlarının temiz bir camdan süzülen güneş ışıkları gibi içinden geçiverebileceğini düşündüren o kırılğan, saydam varlıklardan biriydi. İkisi bir arada önümde duruyorlardı ve öyle yakındılar ki meçhul adam hem tül elbiseyi, hem çiçek kordonlarını, hem hafif krepe yapılmış saçları, hem de uçuşan kuşağı buruşturuyor, kırıstırıyor, bozuyordu.

Bu genç kadını Madam de Lanty'nin balosuna ben getirmiştim. Bu eve ilk kez geldiği için bastıramadığı o gülüşü mazur gördüm; ama artık nasıl buyurgan bir jest yaptysam bir anda suspus oldu ve ihtiyara saygılı davranmaya başladı. Yanıma oturdu. İhtiyar bu nefis varlığın yanından ayrılmak istemiyordu; ona, çok yaşlı insanlarda görülen ve onları çocuklaştıran sessiz ve nedensiz bir inatla, tüm kaprisiyle bağlanmıştı. Genç kadının yanına oturabilmek için açılır kapanır bir sandalye buldu. En ufak hareketlerinde bile, kötürümlerin jestlerinin ayırt edici özelliği olan o soğuk hantallığın, aptalca kararsızlığın izi fark ediliyordu. Sandalyesine yavaş yavaş, büyük bir ihtiyatla oturdu ve bu arada ağzından anlaşılmaz birkaç sözcük döküldü. Boğuk sesi, kuyuya atılan taşın çıkardığı gürültüyü andırıyordu. Genç kadın, uçuruma düşmekten korunmak ister gibi elime sımsıkı sarıldı ve bakıp durduğu o adam, buz gibi, mat yeşil renkte, olsa olsa kararmış sedefe benzetilebilecek gözlerini ona çevirdiğinde tüm bedeni yaprak gibi titredi.

- Korkuyorum, dedi kulağıma eğilerek.
- Konuşabilirsiniz, diye cevap verdim. Çok zor duyuyor.
- Onu tanıyorsunuz demek?
- Evet.

O zaman cesaretini toplayıp insan dilinde bir ad konamayacak, içi boş bir biçim, canı olmayan bir varlık veya eylemsiz bir hayat diye tanımlanabilecek bu yarattığı bir süre

inceledi. Kadınları tehlikeli heyecanlar yaşamaya, aradaki zayıf engellerden ürke ürke zincirlenmiş kaplanları seyretmeye, boa yılanlarına bakmaya iten o korkuyla karışık merak duygusunun etkisindeydi. Ufak tefek ihtiyarın sırtı bir gündelikçinininki gibi iki büklüm ise de, bir zamanlar normal bir boyda olduğu anlaşıyordu. Aşırı zayıflığı, uzuvlarının inceliği gövdesinin narin oranlarını hep koruduğunun kanıtıydı. Etsiz kalçalarının etrafında indirilmiş bir yelken gibi kırışıklar oluşturarak dalgalanan, siyah ipekten bir külot* giymişti. Bu tuhaf bedeni ayakta tutmaya yarayan küçük bacakları bir anatomici görse, derhâl korkunç bir *étisie*** teşhisi koyardı. O bacaklar, insanda bir mezar üstüne çaprazlama yerleştirilmiş iki kemik izlenimi uyandırıyor. Uğursuz bir dikkatle bakıp, ayakta kalması tesadüflere bağlı hale gelmiş bu makinede ihtiyarlığın son aşamasının açtığı izleri fark edince, kalbinizi insan için duyulan derin bir dehşet duygusu sarıyordu. Meçhul adam eski moda, sırma işlemeli beyaz bir yelek giymişti, kumaşı gözalıcı bir beyazlıktaydı. Pahasına bir kraliçenin bile imreneceği, İngiliz dantelinden, epey kıvrık çalan fırfırlı göğüslüğü, yeleğinin önünde sarımtırak kırmalar oluşturuyordu; ama bu dantel onun üstünde süs değil, eski püskü bir bez gibi duruyordu. Göğüslüğün ortasında, değeri hesaplanamayacak bir pırlanta güneş gibi parlıyordu. Bu modası geçmiş debdebe, bu nevi şahsına münhasır ve zevksiz hazine, o tuhaf varlığın yüzünü daha da öne çıkarıyordu. Çerçeve, portreye uygundu. O esmer ve köşeli yüz, her yöne doğru oyuk oyuktu. Çene oyuktu; şakaklar oyuktu; gözler sarımtırak çukurların içinde kaybolmuştu. Tarifsiz bir zayıflığın iyice dışarı çıkardığı çene kemikleri, her iki yanağın da ortasında çukurlar açmıştı. Işıkların şu veya bu ölçüde aydınlattığı bu girintiler, karşı-

* Ancien Régime'de, 19. yüzyıla kadar, soylu veya zengin erkeklerin giydikleri belden dize kadar, dar giysi. (ç.n.)

** Vücudu eriten bir hastalık. (ç.n.)

nızdaki suratı insan yüzü olmaktan çıkaran gölgeler ve yansımalar yaratıyorlardı. Üstelik yıllar bu yüzün sarı ve ince derisini kemiklere öyle bir yapıştırmıştı ki, her yeri kırış kırış olmuştu; bu kırışıklar ya bir çocuğun suya fırlattığı çakıl taşının etrafında halka halka şekillenen küçük dalgaları, ya da çatlamış bir camın yüzeyine yıldız gibi dağılan çizgileri andırıyordu, ama hepsi derin ve bir kitabın tranşındaki* sayfalar kadar ezikti. Bazı ihtiyarların portreleri daha berbattır; ama karşımıza dikilen bu hayalete yapay bir canlı görünümünü asıl veren, her yanından ışıldayan kırmızı ve beyaz renklerdi. Maskının kaşlarına düşen ışık, çok iyi yapılmış bir tabloyu açığa çıkaran bir cila gibiydi. Neyse ki bu hüznü virane görüntüsü içinde, kadavrayı hatırlatan kafatası, sayısız buklesiyle aşırı bir iddiayı gözler önüne seren sarı bir peruka altına gizlenmişti. Üstelik düşlerden fırlamış bu şahsın kadınsı rüküşlüğü'nün altı, kulaklarından sarkan altın küpeler, bir deri bir kemik parmaklarında parlayan muhteşem mücevherlerle süslü yüzükler ve bir kadının boynundaki pırlanta gerdanlığın taşları gibi ışıldayan saat zinciri ile epey istekli bir biçimde çizilmişti. Son olarak da, bir tür Japon putunu andıran adam, mavimtırak dudaklarına sabit ve donuk bir gülümseme, bir kurukafayı çağrıştıran kusursuz ve alaycı bir gülümseme oturtmuştu. Sessiz ve bir heykel kadar hareketsiz duran bu puttan, bir düşesin vârislerinin terekeyi hazırlarken çekmecelerden çıkarttıkları eski elbiselerden gelen misk kokusu yayılıyordu. İhtiyar gözlerini kalabalığa çevirdiğinde, bir ışıltı bile yansımayan o kürelerin ne olduğu algılanamayan bir düzenekle hareket ettikleri sanılıyordu; gözleri durduğunda ise onları inceleyen biri sanki hiç hareket etmedikleri izlenimine kapılıyordu. Bu insan kalıntısının yanı başında boynu, kolları ve göğsü çıplak ve apak, dolgun hatlarından güzellik fışkıran,

* Ciltçilik terimi; kitap cildinin sırtı dışında kalan ve formların görünür olduğu diğer üç kenarı kapsar. (ç.n.)

mermer gibi alnından çıkan gür saçları aşkı çağrıştıran, gözleri ışığı almayan tam tersine tatlı, taze bir ışık saçan, solukları havada asılı kalan dalgalı bukleleri bu gölgenin, hayatı pamuk ipliğine bağlı gibi görünen bu adamın kaldıramayacağı kadar ağır, sert, güçlü görünen bir kadın görmek; ah evet, aklımdan geçen düşünce ölüm ve yaşamdı, imgesel bir arabesk, göğsü tanrıça dişiliğinde iğrenç bir khimeira'ydı.*

"Aslında bu tarz birlikteliklere dünyada sık rastlanıyor," dedim kendi kendime.

Himayemden emin olmak ister gibi elimi sıkan, heyecanlı hareketlerinden çok korktuğunu sezdiğim, dehşete kapılmış genç kadın,

— Mezarlık kokuyor, diye haykırdı. Korkunç bir görüntü, diye devam etti. Burada daha fazla kalamam. Ona biraz daha bakarsam, bizzat ölümün beni almaya geldiğini düşüneceğim. İyi ama o gerçekten canlı mı?

Kadınların arzularının şiddetinden aldıkları cesaretle elini karşısındaki fenomene doğru uzattı, ama tüm gözeneklerinden soğuk ter fışkırdı, çünkü ihtiyara dokunduğu anda kaynana zırlıtısını andıran bir çığlık yükselmişti. Bu cırtlak ses, tabii ses denebilirse, neredeyse kurumuş bir gırtlaktan çıkmıştı. Sonra bu çığlığı tuhaf, ihtilaçlı bir çocuk öksürüğü izledi. Bu gürültü üzerine Marianina, Filippo ve Madam de Lanty gözlerini bize diktiler; bakışları şimşekler saçıyordu. Genç kadın o anda Seine Nehri'nin dibini boylamış olmayı diledi. Koluma girdi ve beni bir odaya doğru sürükledi. Erkek, kadın, herkes bize yol açtı. Resepsiyonun verildiği dairenin en ucunda, yarım daire biçiminde küçük bir odaya girdik. Beraberimdeki kadın dehşetten çırpınarak, nerede olduğunu bilmeden kendini bir divanın üstüne attı.

* Yunan mitolojisinde gövdesinin yarısı aslan, yarısı keçi olan, ejderha kuyruklu, kötü canavar. Vücut yapısı böyle karma özellik gösteren başka masal canlıları için de kullanılır. (ç.n.)

— Madam, siz delirmişsiniz, dedim.

Onu hayranlıkla seyrettiğim bir anlık suskunluğun ardından,

— Ama bu benim kabahatim mi? diye söze girdi; Madam de Lanty niçin konağında hayaletlerin dolaşmasına izin veriyor?

— Haydi ama, diye cevap verdim, aptal taklidi yapmayın. Zavallı bir ihtiyarı hayalet yerine koydunuz.

Kadınların haklı çıkmak istedikleri zaman takınmayı çok iyi becerdikleri o tepeden bakan alaycı havayla,

— Susun, diye cevap verdi ve çevresine bakınarak haykırdı: Güzel oda! Mavi atlas duvar kaplamasında her zaman harikalar yaratır. Nasıl da yepyeni! Ah! Ne güzel tablo! diye ekleyip ayağa kalktı ve muhteşem çerçeveli bir tuvalin karşısına geçti.

Bir süre, doğaüstü bir fırçadan çıkmışa benzeyen bu harikanın seyrine daldık. Tabloda bir aslan postunun üzerine uzanmış Adonis görülüyordu. Odanın ortasına asılı, kaymaktaşıdan bir avize içine yerleştirilmiş lambadan, tablonun tüm güzelliğini yakalamamıza elveren yumuşak bir ışık düşüyordu.

Dudaklarından tatlı bir memnuniyet gülümsemesini de eksik etmeden dış hatların nefis zarafetini, pozu, rengi, saçları, her şeyi inceledikten sonra,

— Böylesine kusursuz bir varlık mevcut olabilir mi? diye sordu.

Bu kez bir rakibesini inceler gibi bir kez daha gözden geçirdikten sonraysa,

— Erkek olamayacak kadar güzel, diye ekledi.

O anda bir şairin beni inandırmak için boşu boşuna uğraştığı kıskançlığın etkilerini derinden hissettim: Sanatçıların her şeyi idealize etmelerine yol açan öğretinin tesirinde insan güzelliğini abarttıkları gravürlere, tabloları, heykellere duyulan kıskançlık...

— Bu bir portre, diye cevap verdim. Onu Vien'in yeteneğine borçluyuz. Ama bu büyük ressam asıl modeli hiç görmedi ve bu akademik eserin bir kadın heykelinden hareketle yapıldığını öğrendiğinizde hayranlığınız belki biraz azalacaktır.

— Peki kim o kadın?

Duraksadım.

— Bilmek istiyorum, diye üsteledi heyecanla.

— Bu Adonis sanırım Madam de Lanty'nin bir... bir akrabasını temsil ediyor, dedim.

Resmi seyrederken birden sarsıldığını görünce içim acıdı. Sessizce oturdu, ben de yanına yerleşip elini tuttum, ama o farkına bile varmadı! Bir portre yüzünden unutulmuşum! O sırada elbisesi hışırdayan bir kadının hafif ayak sesleri sessizlikte yankılandı. Parıltısını zarafetinden ve bakımlı yüzünden çok, masum ifadesinden alan genç Marianina içeri girdi; yavaş adımlarla yürüyor ve bizi konser salonundan kaçıran giydirilmiş hayaleti bir anne özeniyle, bir evlat şefkatiyle tutarak götürüyordu; dermansız ayakların her adımını bir tür kaygıyla izleyerek ona eşlik ediyordu. İkisi epey zahmet çekerek duvarı kaplayan kumaşın içine gizlenmiş bir kapının önüne geldiler. Marianina yavaşça kapıya vurdu. Sanki sihirli bir söz söylenmiş gibi, birdenbire uzun, kupkuru bir adam, bir tür aile cini belirdi. Genç kız ihtiyarı bu gizemli koruyucuya teslim etmeden önce yürüyen cesedi saygıyla öptü; bu temiz sevgi gösterisi, sırrı sadece birkaç ayrıcalıklı kadın tarafından bilinen o zarif sokulganlıktan da yoksun değildi.

Genç sesinin en güzel bükümleriyle, “*Addio, Addio!*” diyordu.

Hatta son heceyi mükemmel bir müzikalite ile uzatarak söyledi, ama bunu kısık bir sesle ve kalbindeki sevgi kabarmasını şiirsel bir ifadeyle tasvir etmek ister gibi yaptı. Zihnine aniden bir anı hücum eden ihtiyar, o gizli sığınağın

eşiğinde çakılıp kaldı. O zaman, derin sessizliğin sayesinde, bağrından yükselen ağır iç çekişi duyabildik: İskelet gibi parmaklarını dolduran yüzüklerden en güzelini çekip çıkardı ve Marianina'nın göğsüne yerleştirdi. Çılgın genç kız gülmeye başladı, yüzüğü aldı, eldivenin üstünden bir parmağına taktı ve bir kontrdansın* giriş nağmelerinin duyulduğu salona doğru hızla atıldı. O sırada bizi fark etti.

— Ah, buradaydınız demek! dedi kızarak.

Bize soru sorar gibi baktıktan sonra yaşının kaygısız canlılığıyla danstaki eşine doğru koştu.

Yanımdaki genç hanım,

— Bu ne demek şimdi? diye sordu. Kocasını mı onun? Hayal görüyorum sanki. Neredeyim ben?

— Siz! diye cevap verdim, siz ki Madam, yüce bir ruh sahibisiniz, en fark edilmez duyguları bile anlayıp bir adamın kalbinde duyguların en hassasını ilk günden soldurmadan, kırmadan yeşertmeyi bilirsiniz; siz ki aşk acılarına karşı merhametlisinizdir; siz ki Parisli aklınızın yanına İtalya veya İspanya'ya layık tutkulu bir ruh eklemiştir...

Kullandığım dilin acı bir alay tınısı taşıdığını hemen anladım; o zaman hiç ehemmiyet vermiyormuş gibi sözümü keserek şöyle dedi:

— Ooo! Bana dilediğiniz şekli veriyorsunuz. Ne eşsiz bir zorbalık! Ben *ben* olmayayım istiyorsunuz.

Bu sert tavrından ürüp,

— Hayır, hiçbir şey istemiyorum! diye haykırdım. Yine de Güney'in büyüleyici kadınlarının kalplerimizde doğurdıkları o enerjik tutkuların öyküsünü dinlemek istiyorsunuz, öyle değil mi?

— Evet, yani?

— Yanisi şu ki, yarın akşam saat dokuza doğru size geleceğim ve bu sırrı açıklayacağım.

* Çiftlerin karşı karşıya durup, aynı figürleri zıt yönlerde yaptıkları bir salon dansı. (ç.n.)

— Hayır, diye cevap verdi isyankâr bir edayla, hemen şimdi öğrenmek istiyorum.

— “İstiyorum” dediğinizde size itaat etme hakkını bana henüz tanımadınız.

— Şu anda, dedi umut kırıcı bir işveyle, bu sırrı öğrenmek için çok canlı bir istek duyuyorum. Yarın belki sizi dinlemem bile...

Gülümsedi ve ayrıldık: O her zamanki gibi gururlu, katı, bense her zamanki gibi gülünçtüm. Genç bir yaverle vals yapma cüretini de gösterdi ve ben de durup kâh öfkeli, kâh somurtkan, kâh hayran, kâh seven, kâh kıskanan bakışlarla onu izledim.

Sabahın ikisine doğru balodan ayrılırken,

— Yarın görüşmek üzere, dedi.

“Gitmeyeceğim ve seni terk ediyorum,” diye geçirdim içimden. “Sen benim hayal edebileceğimden belki bin kez daha kaprisli, bin kez daha acayıpsın.”

Ertesi gün, şık ve küçük bir salonda güzel bir ateşin karşısında oturuyorduk; o iki kişilik bir kanepedeydi, ben ise neredeyse ayaklarının dibinde, minderlerin üzerine yerleşmiştim, gözlerim gözlerindeydi. Sokak sessizdi. Lambadan tatlı bir aydınlık yayılıyordu. Ruha çok tatlı gelen o akşamlardan; sonra daha büyük mutluluklar yaşasak da büyüğü hayıflanarak aranılan, asla unutulmayan o anlardan, huzur ve arzu içinde geçirilen o saatlerden biri söz konusuydu. Aşkın ilk cazibesinin bıraktığı izleri ne söylebilir ki?

— Haydi, dedi, dinliyorum.

— Ama başlamaya cesaret edemiyorum. Serüvende anlatıcı açısından tehlikeli olabilecek bölümler var. Fazla coşkuyla kapılırsam susturun beni.

— Anlatın.

— İsteğinize boyun eğiyorum.

Bir an sustuktan sonra,

— Ernest-Jean Sarrasine, Franche-Comté'den bir dava vekilinin tek oğluydu, diye söze devam ettim. Babası gayet dürüst bir şekilde çalışarak yılda altı ila sekiz bin franklık bir gelir temin etmişti; sahada çalışan birine göre, eskiden taşrada muazzam sayılabilecek bir servetti bu. Baba Sarrasine, tek evladı olduğu için, onun eğitimiyle ilgili hiçbir şeyi ihmal etmek istememişti, onu bir *magistrat** yapmayı ve yeterince uzun yaşayıp ihtiyarlığında Saint-Dié'li çiftçi Mathieu Sarrasine'in torununun zambakların** üzerinde oturup, Parlamento'nun yıldızı olarak oturumlarda uyuduğunu görmeyi umut ediyordu; ama felek bu sevinci dava vekilinden esirgeyecekti. Küçük yaşta Cizvitlerin yanına verilen genç Sarrasine, pek sık rastlanmayan haşarılık belirtileri gösterecekti. Çocukluğu, yetenekli bir adamınki gibi geçti. Sadece kendi istediği şeyleri çalışıp öğrenmek istiyor, sık sık isyan ediyor ve kâh oynayan arkadaşlarını seyrederek, kâh kafasında Homeros'un kahramanlarını canlandırarak bazen saatler boyunca dalıp gidiyordu. Bazen onun da canı eğlenmek istediğinde, oyunlara olağanüstü ateşli bir şekilde katılıyordu. Bir arkadaşıyla kapıştığında, kavga genellikle kan akmadan bitmiyordu. Hasmindan daha zayıfsa onu ısıırıyordu. Kâh hareketli kâh edilgen, kâh yeteneksiz kâh fazla zeki idi; bu tuhaf karakteri nedeniyle hem hocaları hem de arkadaşları ondan çekiniyorlardı. Yunan dilinin öğelerini öğreneceğine, onlara Thukydides'ten bir bölümü açıklayan pederin resmini yapıyor, matematik hocasını, müdürü, uşakları, düzeltmeni çiziktiriyor ve duvarları şekilsiz karalamalarla dolduruyordu. Kilisede Tanrı'yı öven ilahileri söyleyeceğine, sıraları doğrayarak eğleniyor ya da bir yerden bir tahta parçası aşırırsa, hemen bir azize figürü yontuyordu. Elinin altında tahta, taş veya kalem yoksa

* Yüksek adalet görevlilerine verilen genel isim. (ç.n.)

** Erken Ortaçağ'dan itibaren Fransa'da hanedanın sembolü olan çiçek. (ç.n.)

düşüncelerini ekmek hamuruyla yansıtıyordu. Ya kilisenin koro bölümünü süsleyen tablolardeki kişilikleri kopya ediyor ya da doğaçlama yapıyor ve müstehcen nitelikleriyle en genç pederleri umutsuzluğa sevk eden kaba çizimlere her zaman özel bir yer veriyordu. Dedikoducular ise, ihtiyar Cizvitlerin bu resimleri görünce gülümsediklerini iddia ediyorlardı. Nihayet, okulun tarihçesine bakılacak olursa, bir kutsal cuma günü günah çıkartma hüccesinde sırasını beklerken büyük bir odunu İsa Mesih biçiminde yonttuğu için okuldan atılmıştı. Bu heykelin üzerine oyulmuş dinsizlik öyle büyüktü ki, sanatçının cezadan kurtulması imkânsızdı. Üstelik bu –en hafif deyimiyle– edepsiz figürü mihraptaki tabernaculum’un üstüne yerleştirme cüretini göstermişti! Sarrasine Paris’e gidip, babasının lanetinden kaynaklanacak tehditlere karşı sığınak aradı. Engel tanımayan güçlü bir iradeye sahip olduğu için, dehasının buyruklarına uydu ve Bouchardon’un atölyesine girdi. Bütün gün çalışıyor, geceleri de ekmeğini kazanmak için dilenmeye çıkıyordu. Genç sanatçının zekâsına ve kaydettiği ilerlemelere hayran kalan Bouchardon, talebesinin nasıl bir sefalet içinde yaşadığını çok geçmeden keşfetti; onun yardımına koştu, sevgiyle bağrına bastı ve kendi çocuğuymuş gibi davrandı. Geleceğin ustalığının gençliğin coşkusuyla mücadele ettiği eserler vardır; bunlardan birinde Sarrasine’in dehası kendisini açığa vurunca, alicenap Bouchardon ihtiyar dava vekilinin oğlunu affetmesini sağlamayı denedi. Meşhur heykeltıraşın otoritesi karşısında babanın öfkesi yatıştı. Tüm Besançon, geleceğin büyük adamlarından birinin kendi aralarından çıkmış olmasına sevindi. Pohpohlanan kibriyle başı dönen cimri dava vekili bu ilk sarhoşluk anında, oğlunu dünya içine avantajlı çıkabilecek bir konuma getirdi. Heykeltıraşlığın gerektirdiği uzun ve zorlu eğitim, Sarrasine’in coşkulu karakterine ve vahşi dehasına uzun süre ket vurdu. Bu genç ve belki de Michelangelo’nunki kadar güçlü ruhta tutkula-

rın nasıl bir şiddetle zincirlerinden boşanacaklarını öngören Bouchardon, onun enerjisini sürekli çalışma ile boğdu. Herhangi bir düşünceye kendini aşırı bir tutkuyla kaptırdığını gördüğünde, çalışmasını yasaklayarak, kafasını dağıtacak çeşitli çareler önererek veya kendisini dağıtmaya hazır olduğunu görünce ona önemli işler vererek, Sarrasine'in olağanüstü atılğanlığını doğru sınırlar içinde tutmayı başardı. Ama bu tutkulu ruh karşısında en etkili silah yumuşaklıktı ve hoca talebesinin üzerindeki büyük hâkimiyetini, gösterdiği babaca iyiliğin onda uyandırdığı minnet duygusuna borçluydu. Sarrasine yirmi iki yaşına geldiğinde, Bouchardon'un onun alışkanlıkları ve ahlakı üzerindeki kurtarıcı tesirinin dışına çıkmak zorunda kaldı. Sanat için çok şey yapan Madam de Pompadour'un kardeşi Marki de Marigny tarafından konan heykel ödülünü kazanarak, çektiği zahmetin karşılığını almıştı. Diderot, Bouchardon'un talebesinin heykelini bir başyapıt olarak övdü. Kralın heykeltıraşının, hayatın gerçekleri hakkında kasten çok cahil bıraktığı genç adamın İtalya'ya gidişini derin bir ıstırapla izlediğine kuşku yoktu. Sarrasine altı yıldır Bouchardon'un can yoldaşı olmuştu. Kendisinden sonra Canova'da* da görüleceği üzere, sanatına bağınazlıkla bağlı olan Sarrasine şafakla girdiği atölyeden ancak geceleyin çıkıyor ve sadece esin perisiyle yaşıyordu. Comédie-Française'e ancak hocası tarafından sürüklenerek götürüldüğünde gidiyordu. Bouchardon'un onu sokmaya çalıştığı Madam Geoffrin'in evinde ve yüksek sosyete de kendini o kadar rahatsız hissediyordu ki yalnız kalmayı tercih etmiş ve bu edepsiz devrin zevklerinden uzak durmuştu. Opera'nın yıldızlarından Clotilde ve heykeller dışında başka metresi olmamıştı. Üstelik bu macera da fazla sürmedi. Sarrasine oldukça çirkindi, her zaman kötü giyinirdi ve özel yaşamında tabiatı öyle serbest, öyle düzensizdi ki Opera'nın meşhur perisi, başına bir fela-

* Antonio Canova (1757-1822): Ünlü İtalyan neoklasik heykeltıraş. (ç.n.)

ket geleceği korkusuyla, çok geçmeden heykeltıraşı Sanat aşkına iade etti. Sophie Arnould bu konuda, şimdi tam hatırlayamasam da, iyi bir laf etmişti. Sanırım sahne arkadaşının heykelleri alt edebilmesine şaşırdığını söylemişti. Sarrasine 1758'de İtalya'ya gitti. Yolculuk sırasında, bakır rengi gökyüzünün altında ve Sanatlar'ın Vatanında her yana serpiştirilmiş duran harika anıtların görüntüsü karşısında ateşli hayalgücü yangın yerine döndü. Heykellere, fresklere, tablolara hayran oldu ve adını Michelangelo ile Bouchardon arasına yazdırma isteğine yenik düşerek, içi yarışma, aşma coşkusuyla dopdolu vaziyette Roma'ya geldi. İlk günlerde zamanını atölyedeki çalışmayla Roma'da çok bol olan sanat eserlerinin incelenmesi arasında paylaştırdı. Harabelerin kraliçesiyle karşılaşan her genç imgelemin kapıldığı huşu hali içinde on beş gün geçirdikten sonra, bir akşam önünde büyük bir kalabalığın toplandığı *Argentina* tiyatrosuna girdi. Bu insan selinin sebebini sorduğunda, herkes ona iki isim telaffuz ederek cevap vermişti: "Zambinella! Jommelli!"

İçeri girip parter bölümüne oturdu, epey şişman iki *abbati* (rahip) arasında biraz sıkışmıştı, ama neyse ki yeri sahnenin yanı başındaydı. Perde açıldı. Baron d'Holbach'ın evinde tertiplenen bir gecede, Mösyö Jean-Jacques Rousseau'nun o kadar etkileyici bir dille güzelliğini övdüğü bu müziği hayatında ilk kez dinliyordu. Genç heykeltıraşın duyuları, Jommelli'nin yüce armonisinin vurgularıyla deyim yerindeyse yağlandı. Ustaca bir araya getirilmiş bu İtalyan seslerinin melankolik özgünlüğü onu büyüleyip kendinden geçirdi. Dili tutulmuş, felç olmuş gibiydi, iki yanındaki rahiplerin ezici baskısını bile duymuyordu. Müziği her gözeneğiyle işitiyormuş hissine kapılmıştı. Birdenbire salon alkıştan yıkılacak gibi oldu ve *prima donna* antresini yaptı. Cilveli bir yürüyüşle sahnenin önüne doğru ilerledi ve seyirciyi tarif edilmez bir zarafetle selamladı. Işıklar, tüm

seyircinin coşkusu, sahne illüzyonu, o dönem için oldukça çekici sayılabilecek saç ve makyajı, hepsi bu kadının lehine çalışıyordu. Sarrasine zevkten çığlıklar attı. O güne kadar doğanın içinde, şurada burada kusursuz hallerini aradığı ve şimdi karşısında duran ideal güzelliği hayranlıkla seyrediyordu; bir modelden –ki genellikle çok bayağı oluyorlardı– eksiksiz bir bacağın dolgun hatlarını, bir başkasından göğüs çizgilerini, bir diğerinden beyaz omuzlarını alıyor; en nihayetinde genç bir kızın boynunu, bir kadının ellerini ve bir çocuğun pürüzsüz dizlerini ekliyordu; soğuk Paris göğünün altında antik Yunan’ın o zengin ve tatlı yaratılarına hiç rastlamamıştı. Zambinella ona dişi doğasının o denli ateşli bir şekilde arzulanan, bir heykeltıraşın hem en sert hem de en tutkulu yargıcı olduğu nefis oranlarını bir arada, capcanlı ve tüm narinliği içinde sunuyordu. İfadeli bir ağız, aşk dolu gözler ve beyazlığıyla göz kamaştıran bir ten. Ve bir ressamın başını döndürecek bu ayrıntılara, Yunanların heykel kalemlerinden çıkan ve tapılan Venüslerin harikalarını ekleyin. Sanatçı, kolların gövdeye bağlanışındaki o eşsiz zarafeti, boynun büyüleyici yuvarlaklığını, kaşların, burnun, sonra yüzün kusursuz ovalinin çizdiği ahenkli hatları, yüzün diri dış çizgilerinin pürüzsüzlüğünü, dolgun gözkapaklarının ucundaki gür ve kıvrık kirpikleri hayranlıkla izlemekten bıkip usanmıyordu. O sadece bir kadın değil, bir şaheserdi! Bu umulmadık yaratıda tüm erkekleri büyülemeye yetecek kadar aşk ve bir eleştirmeni tatmin edecek güzellikler mevcuttu. Sarrasine, onun için kaidesinden aşağı inmiş Pygmalion heykelini gözleriyle yiyordu. Zambinella şarkı söylemeye başladığında ise kendinden geçti. Sanatçı önce üşüdü; sonra içsel varlığının, başka bir sözcük bulunamadığı için kalp adını verdiğimiz yerin derinliklerinde bir ocak tutuştu cıtır cıtır. Alkışlamadı, hiçbir şey demedi, bir delilik nöbetine kapılmış gibiydi, sadece arzunun tam tarif edemediğim korkunç ve cehennemî bir hal aldığı o yaşta

bizi sarsan bir tür çılgınlık içine girmişti. Sarrasine sahneye fırlamak ve bu kadını ele geçirmek istiyordu. Bu hadiseler insanın gözlem gücünün erişemeyeceği bir alanda cereyan ettiğinden açıklaması imkânsız bir manevi depresyonla yüz misline çıkan gücü, ıstıraplı bir şiddetle ileri atılmaya meyletmesine neden oluyordu. Dışarıdan bakan soğuk ve aptal bir adam derdi. Şan, ilim, istikbal, varoluş, taçlar, hepsi devrilip gitmişti.

“Ya beni sevecek ya da öleceğim!”

Sarrasine’in kendisi hakkında verdiği hüküm bu oldu. Öyle sarhoştı ki ne salonu, ne seyircileri, ne aktörleri görüyor, ne de müziği işitiyordu. Dahası, artık Zambinella ile onun arasında bir mesafe kalmamıştı, gözleri kadına öylesine sabitlenmişti ki, bakışlarıyla onu ele geçiriyor, sahip oluyordu. Neredeyse şeytani denebilecek bir kudret sayesinde o sesin rüzgârını duyumsayabiliyor, o saçlara sürülü rayihalı pudranın kokusunu alabiliyor, o yüzün farklı düzlemlerini seçebiliyor, o pürüzsüz cildin üzerinde ince ayrıntılar oluşturan mavi damarları sayabiliyordu. Son olarak da o çevik, taze, gümüşü tınlı ses; en ufak bir esintinin biçimlendirdiği, bir sarıp bir açtığı bir iplik gibi esnek o ses ruhuna öyle canlı bir şekilde saldırıyordu ki, insan tutkularının nâdiren yol açtığı ihtilaçlı hazların ciğerlerimizden kopardığı o istemdişi çığlıklardan attı pek çok kez. Çok geçmeden tiyatrodan ayrılmak zorunda kaldı. Titreyen bacakları onu taşıyamaz hale gelmişti. Korkunç bir öfke krizine kapılan sinirli bir adam gibi zayıflamış, bitmişti. Öylesine haz almış veya öylesine acı çekmişti ki, bir darbe ile devrilen vazodan dökülen su gibi akıp gitmişti hayatı. İçinde ağır bir hastalıktan çıkan nekahet dönemindeki hastaların çektiği zafiyete benzeyen bir boşluk, bir hiçlik duyuyordu. Ruhunu izah edilemez bir hüznün istila edince, gidip bir kilisenin basamaklarına çöktü. Sırtını bir sütuna yaslayıp rüya gibi karmakarışık düşüncelere daldı. Tutku onu yıldırım gibi

çarpmıştı. Kaldığı yere döndüğünde, hayatımızda yeni kaidelerin varlığını gözümüze sokan hummalı bir faaliyet içine girdi. Hazla olduğu kadar ıstırapla da bağlantılı o ilk aşk nöbetinin pençesinde, Zambinella'nın resmini ezbere çizerek sabırsızlığını ve taşkınlığını yenmeye uğraştı. Bu bir tür maddi meditasyondur. Zambinella bir kâğıdın üstünde Raffaello, Giorgione ve tüm büyük ressamı tarafından sevilen tavırla, soğuk ve sakın bir dış görünümle duruyordu. Bir başkasında, bir *rolada*'yı* bitirirken ince bir hareketle başını çevirmiş de kendisini dinler gibi görünüyordu. Sarrasine sevgilisinin çok çeşitli pozlarda karakalem eskizlerini çizdi: Peçesiz, otururken, ayakta, yatarken, iffetli veya tutkulu resimlerini yaptı; düşüncelerimiz bir sevgiliye takılı kaldığı zaman hayalgücümüze üşüşen kaprisli fikirlerin hepsini hezeyan içindeki karakalem çizimleriyle gerçek kıldı. Ama zincirlerinden boşanan düşüncesi resimden çok ötelere geçti. Zambinella'yı görüyor, onunla konuşuyor, ona yalvarıyor, onunla bin yıllık mutlu bir ömür sürüyor, onu hayal edilebilecek her duruma sokuyor, deyim yerindeyse onunla gelecek nasıl olurunu deniyordu. Ertesi gün uşağını gönderip, sahnenin yanındaki bir locayı bütün sezon için tuttu. Sonra ruhu güçlü tüm genç adamlar gibi, giriştiği işin zorluklarını gözünde büyüttü ve tutkusuna sunduğu ilk besin sevgilisini engelsiz seyredebilme mutluluğu oldu. Aşkın, kendi duygularımızla tatmine ulaştığımız ve neredeyse kendi kendimizi mutlu ettiğimiz bu altın çağ, Sarrasine'de fazla sürmeyecekti. Olaylar onu bu naif, ama aynı zamanda şehvet dolu ilkbahar sanrısının büyüğü henüz sürerken köşeye sıkıştırdılar. Sekiz güne neredeyse bir ömür sığdıran Sarrasine, sabahları kil yoğuruyor ve bu malzeme sayesinde, aralarına giren tüm örtülere, eteklere, korselere ve kurdele düğümlerine rağmen, Zambinella'nın suretini çıkarmayı başarıyordu.

* Daha çok operadaki koloratura ses kullanımıyla ilgili olan ve tek heceye birkaç farklı sesin sığdırıldığı hançere virtüözlüğü. (ç.n.)

Akşamları erkenden locasına yerleşiyor, sofaya uzanıyor ve afyondan kafayı bulmuş bir Türk gibi, dilediğince bereketli, dilediğince müsrif bir mutluluk yaşıyordu. Önce sevgilisinin şarkısının uyandırdığı fazla güçlü duygulara giderek aşına oldu; sonra gözlerini onu görmek konusunda terbiye etti; nihayet, ilk gün benliğini yerinde duramaz hale getiren o derin öfke patlamasından çekinmeden, sevgilisini istediği gibi seyredebildi. Tutkusu sakinleştikçe derinlik kazandı. Üstelik yabani heykeltıraş, hayallerle dolu, umutlu düşlerle süslenmiş, mutluluk içindeki yalnızlığının arkadaşları tarafından bozulmasına hiç tahammül edemiyordu. Öyle kuvvetli ve öyle safça seviyordu ki, ilk kez sevdiğimizde hepimizin başına bela olan o masum tedirginliklere de maruz kaldı. Yakında harekete geçmek, didinmek, Zambinella'nın nerede oturduğunu soruşturmak, bir annesi, bir amcası, bir vasisi, bir ailesi var mı yok mu öğrenmek gerekeceğini seziyordu; onu nasıl görebileceğini, nasıl konuşabileceğini düşündükçe bu iddialı fikirler kalbini öyle kabartıyordu ki, entelektüel hazlarından da fiziksel ıstıraplarından da mutluluk duyarak, bu işleri ertesi güne erteliyordu.

— Ama, dedi Madam de Rochefide sözümü keserek, henüz ne Marianina'dan ne de onun ufak tefek ihtiyarından eser var.

— Sizin de gözünüz ondan başka bir şey görmüyor, diye haykırdım, baht dönüşümü efekti boşa çıkarılan bir yazarın tahammülsüzlüğüyle...

Bir süre sustuktan sonra devam ettim:

— Sarrasine günlerdir öyle bir sadakatle locasına geliyor ve gözlerinden öyle bir aşk taşıyordu ki, eğer bu macera Paris'te yaşansaydı Zambinella'nın sesine duyulan bu tutku tüm Paris'in diline düşerdi; ama İtalya'da madam, herkes temsili kendi hesabına, kendi tutkularıyla, cep dürbünü hafiyeliğini dışlayan kalpten bir ilgiyle izler. Bununla birlikte heykeltıraşın bu çılgın hali sahnedeki kadın ve erkek opera-

cıların gözünden uzun süre kaçamazdı. Bir akşam Fransız, kulislerde onunla dalga geçtiklerinin farkına vardı. Eğer o sırada Zambinella sahneye girmeseydi, iş hangi noktaya kadar varırdı bilinmez. Kadınların aslında açık etmek istediklerinden fazlasını söyleyen o manalı bakışlardan birini Sarrasine'e yöneltti. O bakış her şeyi ele verdi. Sarrasine sevililiyordu! "Eğer bu sadece bir kapristen ibaretse, nasıl bir tahakküm altına gireceğini bilmiyor," diye sevgilisini daha ilk dakikadan fazla ateşli davrandığı için suçlayarak düşündü: "Umarım bu kapris ömrüm boyunca sürer." O sırada loca kapısı üç kez hafifçe vuruldu ve sanatçının heyecanı iyice arttı. Kapıyı açtı. Yaşlı bir kadın esrarengiz bir havayla içeri girdi.

"Genç adam," dedi, "eğer mutlu olmak istiyorsanız temkinli davranın, bir pelerine sarının, büyük bir şapka takıp gözlerinize kadar indirin; sonra akşam ona doğru Corso Sokağı'nda, İspanya Konağı'nın önünde olun."

"Olacağım," diye cevap verdi Sarrasine ve yaşlı cadalozun kırış kırış eline iki louis sıkıştırdı. Zambinella'ya haberin ulaştığını bildiren bir işaret yaptıktan sonra locasından çıktı; Zambinella ise bu işareti görünce, sonunda anlaşıldığına sevinen mutlu bir kadın gibi utangaç bir edayla dolgun gözkapaklarını kapatıp açmıştı. Sonra Sarrasine gardırobundan ödünç alabileceği tekmil cazibeye bürünmek üzere evine koşmak istedi. Tiyatrodan çıkarken, tanımadığı bir adam kolundan tutarak onu durdurdu:

"Fransız beyefendi, kendinize dikkat edin," dedi kulağına. "Bu bir ölüm kalım meselesi. Onun hamisi Kardinal Cicognara'dır ve hiç şakası yoktur."

Ama o anda isterse bir iblis Sarrasine ile Zambinella arasına cehennemin dipsiz uçurumunu soksun, bir adımda sıçrar geçerdi üstünden. Homeros'un tasvir ettiği ölümsüzlerin atları gibi, heykeltıraşın aşkı da göz açıp kapayıncaya kadar uçsuz bucaksız mesafeleri yutup geçmişti.

“Evin kapısında beni ölümün beklediğini bilsem daha hızlı giderim,” diye cevap verdi.

Meçhul adam “*Poverino!*” diye bağırıp gözden kayboldu.

Âşık bir adama tehlikeden söz etmek, ona yeni hazlar pazarlamak anlamına gelmez mi? Sarrasine’in uşağı efendisinin hiç bu kadar titiz bakım yapıp hazırlandığını görmemişti. Bouchardon’un armağanı olan en güzel kılıcı, Clotilde’in verdiği boyunbağı, payetli giysisi, simli yeleği, altın tütün tabakası, değerli saatler, her şey sandıklardan çıkarıldı ve ilk sevgilisinin önünde boy gösterecek bir genç kız gibi süslendi delikanlı. Umuttan içi içine sığmayan, aşktan sarhoş Sarrasine söylenen saatte yüzünü pelerinin ardına gizleyerek ihtiyar kadının verdiği randevuya koştu. Cadaloz orada bekliyordu.

“Epey geciktiniz! Haydi gelin,” dedi.

Fransız bir sürü dar sokaktan geçirdi ve oldukça güzel görünümlü bir sarayın önünde durdu. Kapıya vurdu. Kapı açıldı. Sarrasine’e merdivenler, galeriler ve sadece ay ışığının aydınlattığı salonlardan oluşan bir labirentte yol gösterdi; sonunda bir kapının önüne geldiler; kapının aralıklarından dışarıya parlak bir ışık sızıyor, pek çok neşeli insanın çınlayan sesleri duyuluyordu. İhtiyar kadının söylediği bir sözün ardından bu gizemli dairenin kapıları önünde açılıp içeri alınıncaya, Sarrasine’in birden gözleri kamaştı: Çok şatafatlı döşenmiş, ıslıl ıslıl bir salondaydı; ortada dört başı mamur bir sofra kurulmuş, masanın üzeri pek muhterem şişelerle doldurulmuştu; köşeli yüzleri kızarmış hoş kristal karaflar ıslıl ıslıldı. Sarrasine sahnede gördüğü kadın ve erkek operacıları tanıdı; aralarında çekici kadınlar da vardı, hep birlikte sanatçılar arası bir âleme hazırlanmış, başlamak için de sadece onun gelmesini bekliyorlardı. Sarrasine’in bir an canı sıkılır gibi oldu, ama hemen kendine tuttu. O başka şeyler

* Zavalıcılık! (İt.)

hayal etmişti: Loş bir oda, içi kor dolu bir ocak, yanında sevgilisi, iki adım ötelinde kıskanç bir adam, ölüm ve aşk, kısık sesle, kalpten kalbe karşılıklı itiraflar, tehlikeli öpüşmeler; yüzleri birbirine öyle yakınlaşacaktı ki Zambinella'nın saçları onun mutluluktan yanan, arzuyla dolu alnını okşayacaktı.

“Yaşasın delilik!” diye haykırdı. “*Signori e belle donne*,* izninizle rövanşı daha sonra alacak ve şu fakir heykeltıraşı ağırlayış biçiminize şükranlarımı sunacağım.”

Salonda hazır bulunan ve göz ucuyla tanıdığı insanların çoğundan gelen sevgi dolu iltifatları kabul ettikten sonra, Zambinella'nın sere serpe uzandığı berjere doğru yaklaşmaya çalıştı. Ah! Terlik giymiş o minik ayağı fark ettiğinde kalbi nasıl çarpmaya başladı! İzninizle madam, bir zamanlar o terlikler kadınların ayaklarına öyle şehvetli, öyle işveli bir ifade kazandırıyorlardı ki erkekler buna nasıl dayanabiliyorlardı bilmiyorum. XV. Louis devrinin iyice çekilmiş, yeşil köşeli beyaz çorapları, kısa etekleri, sivri ve yüksek topuklu terliklerinin Avrupa'nın ve ruhban sınıfının ahlakının bozulmasında belki de biraz payları vardır.

— Biraz mı? dedi markiz. Bu konuda hiçbir şey okumadınız mı yoksa?

— Zambinella, diye gülümseyerek devam ettim, şuh bir edayla bacak bacak üstüne atmış, üsttekini de oyun oynar gibi sallıyordu; bu düşes tavrı onun kaprisli ve çekici bir yumuşaklıkla dolu güzelliğine çok yakışıyordu. Sahne giysilerinden kurtulmuş ve dal gibi endamını öne çıkaran, üzerine mavi çiçekler işlenmiş balenli bir saten elbise giymişti. Cilveli bir lüksle hazineleri dantellerin altına gizlenmiş göğsü öyle beyazdı ki parlıyordu. Saçları aşağı yukarı Madam du Barry'ninkiler gibi yapılmıştı ve taktığı büyük başlığın güzelliğinden bir şey eksiltmediği yüzüne sürdüğü pudra da ona çok yakışmıştı. Onu böyle görüp de hayran olmamak

* Baylar ve güzel hanımlar. (İt.)

mümkün değildi. Heykeltıraşa tüm çekiciliğiyle gülümsedi. Onunla ancak tanıklar önünde konuşabilecek olmasına canı sıkılan Sarrasine kibarca yanına oturdu ve müzik hakkında sohbet ederek mucizevi yeteneğini övdü; ama sesi aşk, kaygı ve umuttan titriyordu.

Topluluğun en ünlü sesi olan Vitagliani,

“Neden çekiniyorsunuz? Burada çekineceğiniz tek bir rakibiniz bile yok,” dedi.

Tenor sessizce gülümsedi. Bu gülümseme, dudaktan dudağa tüm konuklara sirayet etti; gösterdikleri dikkatte bir hınzırlık gizliydi, ama âşık bir adamın bunun farkına varması zordu. Bu açıklama Sarrasine’in kalbine aniden yediği bir hançer etkisi yaratmıştı. Belirli bir karakter gücüne sahip olmakla ve aşkı üzerinde hiçbir tesiri kabul etmemekle birlikte, Zambinella’nın aşağı yukarı bir kurtizan* sayılabileceği ve bir genç kızın aşkını o kadar tadına doyumaz kılan saf hazlar ile bir sahne kadınının tutkusunun bulunmaz nimetlerini satın aldirmek için kullandığı ateşli tavırlara aynı anda erişemeyeceği henüz aklına gelmemişti. Düşündü ve durumu kabullendi.

Yemek servisine geçildi. Sarrasine ve Zambinella hiç merasimsiz yan yana oturdular. Ziyafetin ilk yarısında sanatçılar biraz daha ölçülü davrandılar ve heykeltıraş ses sanatçısı kadınla sohbet edebildi. Kadın zekiydi, incedi; ama şaşılacak kadar cahildi ve hem zayıftı, hem de batıl inançları çoktu. Organlarının hassaslığı idrakine de yansımıştı. Vitagliani ilk şampanya şişesini açarken, Sarrasine fırlayan mantardan çıkan küçük patlama sesinin yanında oturan kadının gözlerinde yarattığı ani korkuyu gördü. Âşık heykeltıraş, bu dişi organizmanın istem dışı ürpermesini aşırı bir duyarlılık alameti olarak yorumladı. Bu zaaf Fransız büyüledi. Bir erkeğin aşkında koruma duygusunun payı öyle büyüktür ki! “Benim gücüm kalkan olarak emrinize ama-

* Courtisane (Fr.): Kibar fahişe. (ç.n.)

dedir!” Tüm ilanıaşkların temelinde bu cümle yazılı değil midir? Güzel İtalyana çapkınlık numaraları yapamayacak kadar tutkulu olan Sarrasine, tüm âşıklar gibi kâh ciddileşiyor, kâh gülüyor, kâh içine kapanıyordu. Diğer konukları dinliyormuş gibi gözüксе de, onun yanında olmanın, eline değmenin, tabağına servis yapmanın zevkine kendini öyle kaptırmıştı ki diğerlerinin söylediklerinin tek kelimesini bile işitmiyordu. Gizli bir sevinç içinde yüzüyordu. Çok şeyler söyleyen karşılıklı birkaç bakışa rağmen, Zambinella'nın ona karşı mesafeli davranmasına şaşırđı. Ayağına basmaya ve özgür, âşık bir kadının hınzırlığıyla onu tavlamaya ilk o başlamıştı; ama Sarrasine karakterindeki şiddeti açığa vuran bir olayı anlattıktan sonra birdenbire genç kız utangaçlığına büründü. Yemek işret âlemine dönüşünce, konuklar Peralta ve Pedro Ximenés'den* esinlenen şarkılar söylemeye başladılar. Muhteşem düetler yapıldı, Calabria havaları, İspanyol *seguidilla*'ları, Napoli *canzonetta*'ları söylendi. Tüm gözlerde, müzikte, gönüllerde ve seslerde sarhoşluk vardı. Sadece Paris toplantılarını, Londra resepsiyonlarını veya Viyana kulüplerini bilenlerin hayal bile edemeyecekleri büyüleyici bir canlılık, içten bir boş vermişlik, İtalyan usulü bir yürek temizliği kabından taşıp yayıldı. Kahkahaların, dinle dalga geçen sözlerin, Meryem Ana ve *al Bambino*'ya** yakarışların arasında, nükteler ve aşk sözleri savaş meydanaındaki mermiler gibi havada vızır vızır uçuyordu. Adamlardan biri bir sofaya uzanıp uyumaya başladı. Genç bir kız masa örtüsünün üstüne Xérès şarabı döktüğünün farkına bile varmadan, bir aşk ilanını dinliyordu. Zambinella bu kargaşanın ortasında dehşete kapılmış gibi düşünceliydi. İçki içmeyi reddetmiş, belki biraz fazla yemişti; ama oburluğun kadınlarda çekici bir yanı olduğu söylenir. Sevgilisinin edepli davranışlarını hayranlıkla izleyen Sarrasine, gelecek

* Ünlü şarap markaları. (ç.n.)

** Çocuk İsa. (ç.n.)

için ciddi planlar kurmaya başladı. İçinden, “Kuşkusuz evlenmek istiyor,” diye geçirdi. O zaman kendini bu evliliğin hazlarının hayaline kaptırdı. Ruhunun dibinde bulduğu mutluluk pınarını tüketmeye koca bir ömür yetmezdi. Yanında oturan Vitagliani kadehini durmadan doldurduğu için, sabahın üçüne doğru Sarrasine tam sarhoş olmasa da, taşkınlığını bastırma gücünü yitirmişti. Salona açılan makyaj odası benzeri bir yer vardı; Sarrasine birkaç kez onun kapısına dönüp bakmıştı; ateşinin iyice başına vurduğu bir anda kadını kapıp oraya sürükledi. Orada İtalyan kadının elindeki hançeri gördü.

“Eğer yaklaşırsan bu silahı kalbine saplamak zorunda kalacağım.” dedi kadın. “Haydi! Sonra beni aşağılayacaksın. Karakterine o kadar saygı duydum ki kendimi sana böyle teslim edemem. Bana yaşattığın duyguyu kirletmek istemiyorum.”

“Vay vay vay! Bir tutkuyu söndürmek için yanlış bir yol bu, tam aksine onu körüklemeye yarar,” diye yanıt verdi Sarrasine. “Genç bir kurtizan gibi alıp sattığı duyguları bileyecek kadar kalbi nasır bağlamış, yozlaşmış biri misin?”

Fransızın sergilediği şiddetten ürken Zambinella,
“Ama bugün cuma,” diyebildi.

Dindar olmayan Sarrasine gülmeye başladı. O zaman oğlak gibi sıçrayan Zambinella ziyafet salonuna doğru atıldı. Peşinden koşan Sarrasine içeri girince bir kahkaha tufanıyla karşılaştı. Zambinella’nın bir sofanın üstünde baygın yattığını gördü. Benzi solmuştu ve harcadığı olağanüstü çabadan dolayı tükenmiş gibiydi. Sarrasine iyi İtalyanca bilmiyordu, ama sevgilisinin Vitagliani’ye kısık sesle, “Ama öldürür beni!” dediğini duydu.

Bu tuhaf sahne heykeltıraşın aklını iyice karıştırdı. Önce nutku tutuldu, sonra kendine geldi ve sevgilisinin yanına oturup saygısını ispatlamaya çalıştı. Kadına coşkulu övgüler düzerek onu tutkusuna inandırma gücünü bulmuştu; aşkını

tasvir etmek için, kadınların genellikle inanmazlık edemedikleri o yardımsever tercümanı, sihirli dilbazlığın saklı hazinelerini kullandı. Sabahın ilk ışıkları konukların üzerine düşerken, bir kadın Frascati'ye gitmeyi önerdi. Günü Ludovisi villasında geçirme fikri herkes tarafından heyecanla alkışlandı. Vitagliani araba kiralamak için aşağı indi.

Sarrasine bir faytonla Zambinella'yı götürme mutluluğuna erişmişti. Roma'dan çıkar çıkmaz, herkesin uykuya karşı verdiği savaş yüzünden bir süreliğine dinmiş neşe yeniden canlandı. Bu erkek ve kadınlar bu tuhaf hayata, ardı arkası kesilmeyen zevklere, yaşamı art niyetsiz gülünen sonsuz bir şenliğe dönüştüren sanatçı coşkusuna alışmış görünüyorlardı. İçlerinde bitkin görünen sadece heykeltıraşın yanındaki kadındı.

"Hasta mısınız?" diye sordu Sarrasine. "Evinize dönme-yi mi tercih edersiniz?"

"Tüm bu aşırılıklara dayanabilecek kadar güçlü değilim," diye cevap verdi beriki. "Çok ölçülü davranmak zorundayım; ama sizin yanınızda kendimi o kadar iyi hissediyorum ki! Siz olmasanız o yemeğe katıyen kalmazdım; bir gece bile uykusuz kalsam tüm canlılığımı yitiriyorum."

Bu sevimli yaratığın güzel yüz hatlarını hayranlıkla seyreden Sarrasine, "O kadar hassassınız ki!" dedi.

"Bu içki âlemleri sesimi mahvediyor."

"Şimdi baş başa kaldığımıza ve artık tutkumun taşkınlığından korkmanız da gerekmediğine göre beni sevdiğinizi söyleyin."

"Niçin?" diye cevap verdi Zambinella. "Neye yarar ki bu? Size güzel geldim. Ama siz Fransızsınız, duygularınız gelip geçer. Ah! Siz beni, benim sevilme-k istediğim gibi seve-mezsınız!"

"Nasıl yani?"

"Bayağı tutkuların peşinde koşmadan, safça. Belki kadınlardan nefret ettiğimden daha çok tiksiniyorum erkekler-

den. Benim dostluğa sığınmaya ihtiyacım var. Dünya ıssız bir yer benim için. Ben lanetli bir yaratığım; mutluluğu anlamaya, hissetmeye, arzulamaya ve daha pek çok kişi gibi onun durmadan elimden uçup gittiğini görmeye mahkûmum. Unutmayın beyefendi, sizi aldatmış olmayacağım. Sizi beni sevmekten menediyorum. Sizin için sadık bir dost olabilirim, çünkü gücünüze ve karakterinize hayranım. Benim bir erkek kardeşe, bir koruyucuya ihtiyacım var. Bunlar olabilirsiniz, ama daha fazlası asla.”

“Sizi sevmemek ha!” diye haykırdı Sarrasine. “Ama sevgili meleğim, sen benim hayatımsın, mutluluğumsun!”

“Bir kelime söylesem, dehşet içinde itersiniz beni.”

“Numaracı seni! Gözümü hiçbir şey korkutamaz. İstersen geleceğime mal olacağını, iki ay içinde öleceğimi, seni sadece öptüğüm için lanetleneceğimi söyle.”

Zambinella’nın bu ihtiraslı öpüşmeden kurtulmak için çırpınmasına rağmen, onu öptü.

“İstersen bir iblis olduğunu, servetimi, ismimi, tüm şöhretimi istediğini söyle! Heykeltıraşlığı bırakmamı mı istiyor-sun? Yeter ki söyle. Haydi!”

“Peki, ya kadın değilsem?” diye sordu Zambinella berak ve yumuşak bir sesle.

“Güzel şaka!” diye haykırdı Sarrasine. Bir sanatçının gözünü yanıltabileceğini mi sanıyorsun? Ben on gündür senin eşsiz güzelliklerini teker teker incelemedim mi, gözlerimle yemedim mi, hayranlıkla izlemedim mi? Böyle yumuşak, yuvarlak kollar, bu narin vücut hatları ancak bir kadında olabilir. Haa! Sen iltifat bekliyorsun!”

Kadın hüznüyle gülümseyip mırıldandı: “Meşum güzellik!” Gözlerini göğze kaldırdı. O anda gözlerinde nasıl güçlü, keskin bir dehşet ifadesi belirdiyse, Sarrasine iliklerine kadar ürperdi. “Fransız beyefendi,” diye söze devam etti, “bu bir anlık çılgınlığı ebediyen unutun. Size değer veriyorum, ama benden aşk beklemeyin; benim kalbimde bu duygu boğuldu.

Kalbim yok benim!" diye ağlayarak haykırdı. "Beni gördüğünüz sahne, o alkışlar, o müzik, mahkûm edildiğim o debdebe; işte benim hayatım bu, başka bir hayatım yok! Birkaç saat sonra beni aynı gözle görmeyeceksiniz, sevdiğiniz kadın ölmüş olacak."

Heykeltıraş cevap vermedi. İçten içe yükselen ve kalbini sıkıştıran taşkın bir arzunun pençesindeydi. Bu olağanüstü kadına tutuşmuş, alevler saçan gözlerle bakabiliyordu ancak. Zambinella'nın zayıflığın tınısını taşıyan sesi, hüznün, melankoli ve cesaret kırıklığı dolu tavrı, edası ve hareketleri ruhunda tutkunun tüm zenginliklerini uyandırıyorordu. Onun her sözü kalbini dürtüyordu. O sırada Frascati'ye gelmişlerdi. Sanatçı inmesine yardım etmek için kolunu sevgilisine uzattığında, onun yaprak gibi titrediğini hissetti.

"Neyiniz var?" diye haykırdı benzinin solduğunu görünce. "Bu acıya bilmeden de olsa ben yol açıtıysam ölürüm daha iyi."

Zambinella, hendek boyunca kayan bir karayılanı göstererek,

"Bir yılan! Bu iğrenç hayvanlardan korkuyorum," dedi.

Sarrasine ayağıyla bir hamlede karayılanın başını ezdi. Zambinella gözle görünür bir ürkeklikle ölü sürüngeneye bakarken,

"Ne kadar cesursunuz!" sözleri döküldü ağzından.

"Haydi bakalım," diye cevap verdi sanatçı, "şimdi de kadın olmadığınızı iddia etmeye cüret edebilecek misiniz acaba?"

Dostlarıyla buluştular ve o zamanlar Kardinal Cicognara'ya ait olan Ludovisi villasının korusunda gezindiler. O sabah âşık heykeltıraş için hızla akıp geçti, ama yanındaki yumuşak ve güçsüz ruhun işvesini, zaaflarını, çıtı pıtlılığını açığa çıkaran bir sürü olay da yaşandı. Ani korkuları, nedensiz kaprisleri, içgüdüsel rahatsızlıkları, sebepsiz ataklıkları, meydan okumaları ve o nefis duygu inceliğiyle kadının tanımıydı o.

Bir ara neşeli şarkıcılar topluluğu kırlara doğru açıldı ve uzakta tepeden tırnağa silahlı, giyim kuşamları da hiç güven telkin etmeyen birkaç adam gördüler. “Bakın haydutlar!” sözleriyle birlikte, herkes bir an önce kardinalin villasının duvarları ardına sığınmak için adımlarını sıklaştırdı. O kritik anda Sarrasine beti benzi atan Zambinella’nın daha fazla yürüyecek hali kalmadığını fark etti; onu kucağına aldı ve bir süre koşarak taşıdı. Villanın yanındaki bir bağa yaklaştıklarında sevgilisini yere indirdi.

“Başka herhangi bir kadında bana tiksinti verecek, hiç hoşuma gitmeyecek ve en küçük bir işareti aşkımı söndürmeye yetecek bu aşırı zayıflık nasıl oluyor da sizde bu kadar hoşuma gidiyor, beni büyülüyor? Açıklayın bunu bana. Oh, nasıl seviyorum sizi!” diye devam etti. “Tüm kusurlarınız, tüm korkularınız, tüm küçüklükleriniz, nasıl oluyor bilmiyorum ama, ruhunuza ayrı bir çekicilik katıyor. Sappho tarzı güçlü, cesur, enerji ve tutku dolu bir kadından tiksindiririm, bunu hissediyorum. Ey kırılğan ve tatlı varlık! Başka türlü olamazsın ki sen! Bu melek sesi, bu hassas ses başka bir bedenden çıksa ne kadar aykırı dururdu.”

“Size hiçbir ümit veremem,” dedi Zambinella. “Benimle böyle konuşmayı kesin, yoksa alay ederler sizinle. Tiyatroya girmenizi yasaklamam imkânsız, ama eğer beni seviyorsanız veya akıllı uslu bir insansanız bir daha oraya gelmezsiniz. Dinleyin bayım...” diye ciddi bir sesle devam etmek istedi.

“Sus artık!” dedi heykeltıraş kendinden geçmiş gibi. “Engeller kalbimdeki aşkı daha da alevlendiriyor.”

Zambinella zarif ve mütevazı bir tavırla durdu, ama sanki korkunç bir düşünce ona bir felaketi haber vermiş gibi sustu. Roma’ya dönme vakti geldiğinde, dört kişilik bir berlin’e* bindi, heykeltıraşa da son derece buyurgan ve acımasız bir havayla, tek başına faytonla dönmesini emretti.

* Büyük, kapalı karşılama arabası. (ç.n.)

Sarrasine yolda Zambinella'yı kaçırmaya karar vermişti. Bütün günü birbirinden cüretkâr planlar yapmakla geçirdi. Gece olunca, sevgilisinin oturduğu sarayın yerini bazı kişilere sormak için dışarı çıktığında, kapının önünde arkadaşlarından biriyle karşılaştı.

"Azizim," dedi arkadaşı, "büyükelçimiz seni bu akşam davet etme görevini bana verdi. Muhteşem bir konser veriyor ve sen de Zambinella'nın da geleceğini öğrenince..."

Bu ismi duyunca kendini kaybeden Sarrasine, "Zambinella!" diye haykırdı. "Onun için çıldırıyorum!"

"Herkes öyle," diye cevap verdi arkadaşı.

Sarrasine "Şayet sen, Vien, Lautherbourg ve Allegrain gerçekten benim dostumsanız, eğlenceden sonra bana bir konuda yardım edeceksiniz," dedi.

"Herhalde kardinal falan öldürmeyeceğiz..."

"Hayır, hayır," diye arkadaşının sözünü kesti Sarrasine, "namuslu insanların yapamayacağı bir iş isteyecek değilim sizden."

Heykeltıraş girişiminin başarıya ulaşması için gereken her şeyi kısa sürede hazır etti. Büyükelçinin konutuna son ulaşanlardan biriydi, ama oraya Roma'nın en gözükkara *vetturini*'lerinden* birinin sürdüğü, güçlü atlar koşulmuş bir uzun yol arabasıyla gitmişti. Büyükelçinin sarayı çok kalabalıktı, elçinin yardımcılarında hiçbirinin tanımadığı heykeltıraş o sırada Zambinella'nın şarkı söylediği salona ulaşabilmek için epey zahmet çekti.

"Kadın herhalde burada bulunan kardinallere, piskoposlara ve başrahiplere duyduğu saygı gereği, erkek kıyafeti giyip başının arkasına bir *bourse*" takmış, saçlarını krepe yapıp, beline de bir kılıç asmış, öyle değil mi?" diye sordu Sarrasine.

* Arabacı. (İt.)

** XVII. yüzyılda erkeklerin enselerindeki saçları örtmek için taktıkları boyunluk türü. (ç.n.)

“Kadın mı? Hangi kadın?” diye cevap verdi Sarrasine’in hitap ettiği yaşlı senyör.

“Zambinella.”

“Zambinella mı?” diye devam etti Romalı prens. “Alay mı ediyorsunuz? Nereden geliyorsunuz siz? Roma tiyatrolarında sahneye kadın çıktığı hiç görülmüş şey mi? Papalık devletlerinde kadın rollerinin ne tür mahluklar tarafından icra edildiğini bilmiyor musunuz? Zambinella’ya sesini ben kazandırdım beyefendi. Bu gülünç varlığın her şeyini, hatta müzik öğretmenin ücretini bile ben ödedim. Ona yaptığım yardımlara herhalde hiç minnet duymuyor olmalı ki sonra benim evime bir daha adım atmak istemedi. Ama tabii servet sahibi olursa, hepsini bana borçlu olacak.”

Prens Chigi kuşkusuz daha uzun uzadıya konuşmaya devam edecekti, ama Sarrasine onu artık dinlemiyordu. Ruhuna korkunç bir gerçek sızmış, sanki başına yıldırım düşmüştü. Gözleri erkek olduğu söylenen şarkıcıya dikili donup kalmıştı. Alevler saçan bakışlarının Zambinella üzerinde bir tür manyetik etkisi oldu ki *musico* ansızın gözlerini Sarrasine’e çevirdi ve o olağanüstü sesi çatladı. Titriyordu! Sanki dudaklarına bağlı tuttuğu mırıltı istemdişi izleyicilere geçip yükseldi ve bu da sanatçıyı iyice sarstı. Oturdu ve araya devam etmedi. Himayesindeki sanatçının bakışlarının döndüğü yönü göz ucuyla kolaçan eden Kardinal Cicognara, Fransızı fark etmişti; kilise görevlisi yaverlerinden birine eğilerek heykeltıraşın adını sorduğu anlaşılıyordu. İsteddiği cevabı aldıktan sonra, sanatçıyı dikkatli gözlerle süzdü ve bir başrahibe emirler verdi, o da hızla çıktı. Bu arada kendini toparlayan Zambinella aniden kestiği parçaya yeniden başladı, ama icrası kötüydü ve tüm ısrarlara karşın, başka bir şey söylemeyi de reddetti. Bu kapris dolu zorbalığı ilk kez sergiliyordu ve ileride bu özelliği, sesi kadar güzelliğine de borçlu olduğu söylenen muazzam serveti ve yeteneğinin yanında şöhretine daha da şöhret katacaktı.

Kimsenin onu duymayacağını düşünen Sarrasine, “O bir kadın,” dedi. “Bu işin altında gizli bir entrika dönüyor. Kardinal Cicognara Papa’yı ve tüm Roma kentini aldatıyor!”

Heykeltıraş hemen salondan çıktı, dostlarını topladı ve sarayın avlusunda pusuya yatmalarını sağladı. Zambinella Sarrasine’in gittiğinden emin olunca biraz sakinleşmişti. *Musico*, düşmanını arayan bir adam tavrıyla salonlarda dolandıktan sonra, gece yarısına doğru davetten ayrıldı. Saray kapısından dışarı adımını attığı anda adamlar onu ustaca yakalayıp ağzına bir mendil tıktırdı ve Sarrasine tarafından kiralanmış arabaya yerleştirdi. Dehşetten kaskatı kesilen Zambinella, kıpırdamaya bile cesaret edemeden bir köşede durdu. Karşısında ölüm sessizliğini koruyan heykeltıraşın korkunç yüzünü görüyordu. Yol kısa sürdü. Sarrasine tarafından kaçırılan Zambinella çok geçmeden kendini karanlık ve çıplak bir atölyede buldu. Şarkıcı yarı ölü gibi bir sandalyeye ilişti, kendi hatlarını tanıdığı kadın heykeline bakmaya cesaret edemiyordu. Ağzından tek bir söz çıkmadı, ama dişleri birbirine çarpıyordu. Korkudan donakalmıştı. Sarrasine geniş adımlarla volta atıyordu. Birden Zambinella’nın önünde durdu.

“Bana gerçeği söyle, sen kadın mısın?” dedi boğuk ve değişik bir sesle. “Kardinal Cicognara...”

Zambinella dizlerinin üzerine yığıldı ve ancak başını aşağı eğerek cevap verebildi.

“Tamam işte, kadınsın sen!” diye haykırdı heykeltıraş kendinden geçerek. “Zira bir...”

Cümlesini tamamlayamadı.

“Hayır,” diye devam etti sonra, “öyle biri bile bu kadar alçakça davranmazdı.”

“Beni öldürmeyin!” diye bağırdı Zambinella gözyaşlarına boğularak. “Gülmek isteyen arkadaşlarımı kıramayıp sizi aldatmaya razı oldum.”

Heykeltıraşın sesi cehennemden yükseliyor gibi çınladı:

“Gülmek ha? Gülmek, gülmek! Sen bir erkeğin aşkıyla oynamaya cesaret ettin demek ha?”

“Affedin beni!” diye cevap verdi Zambinella.

Şiddet dolu bir hareketle kılıcını çeken Sarrasine bağırdı:

“Seni öldürmeliyim aslında!” Sonra soğuk ve küçümseyen bir tavırla devam etti: “Ama varlığının içine bir hançer sokup karıştırsam orada söndürmeye degecek bir duygu, alınacak bir öç bulabilir miyim ki? Sen bir hiçsin. İster erkek ol ister kadın seni öldürürdüm! Ama...”

Sarrasine iğrenerek başını çevirdi ve o zaman heykeli gördü.

“Bu bir hayal!” diye bağırdı, sonra Zambinella’ya döndü: “Kadın kalbi benim için bir sığınaktı, vatandı. Sana benzeyen kız kardeşlerin var mı? Yok. O zaman öl! Yo hayır, yaşayacaksın. Canını almamak, sana ölümden daha ağır bir ceza olmaz mı? Ben soyum veya kendi ömrüm için değil, gelecek ve gönlümün bahtı için üzülüyorum. O takatsiz elin mutluluğumu yıktı. Soldurduğun tüm ümitlerim karşısında senden neyi koparıp alabilirim ki? Beni kendi seviyene kadar düşürdün. *Sevmek! Sevilmek!* Artık boş sözler benim için, tıpkı senin gibi. Ne zaman gerçek bir kadın görsem aklıma hep bu hayalî kadın gelecek.” Umutsuz bir hareketle heykeli gösterdi: “Tüm erkeklik duygularıma pençelerini geçirmek için gökten üstüme inecek ve diğer tüm kadınlara kusurlu damgası vuracak bir *harpyia** hiç çıkmayacak zihnimden! Canavar! Hiçbir şeye hayat veremezsin sen ve kadınsız bıraktın koca dünyayı benim için.”

Sarrasine korku içindeki şantörün karşısına oturdu. Kuru gözlerinden dökülen iki iri gözyaşı yanaklarından aşağı akıp yere düştü: iki öfke yaşı, acı ve yakıcı iki gözyaşı.

“Aşk kalmadı artık! Bütün zevkler, bütün insani duygular öldü benim için.”

* Kadın başlı, kuş gövdeli, yırtıcı pençeli mitolojik canavar. (ç.n.)

Bu sözlerle birlikte bir çekiç kapıp öyle ölçsüz bir güçle heykele fırlattı ki, hedefini tutturamadı. Ama çılgınlığının ürünü olan bu anıtı yok ettiğini sanmıştı; o zaman kılıcını tekrar eline alıp şantörü öldürmek için havaya kaldırdı. Zambinella tiz çığlıklar atmaya başladı. Tam o sırada içeri üç adam girdi ve üç hançerin darbeleriyle delik deşik olan heykeltıraş yere düştü.

“Kardinal Cicognara’nın hediyesi,” dedi içlerinden biri.

“İyi bir Hristiyana layık bir iyilik,” diyebilirdi son nefesini vermekte olan Fransız.

Bu korkutucu görevliler Zambinella’ya hamisinin ne kadar endişelendiğini anlattılar; kapıda kapalı bir arabanın içinde kurtarılır kurtarılmaz alıp götürmek üzere onu beklediğini haber verdiler.

— Ama, dedi Madam de Rochefide, bu hikâyeyle Lantylarin evinde gördüğümüz o ufak tefek ihtiyar arasında ne gibi bir bağlantı var ki?

— Madam, Kardinal Cicognara Zambinella’nın heykelini ele geçirdi ve mermerden döktürdü. Bu heykel bugün Albani Müzesi’nde duruyor. Lanty ailesi heykeli 1791’de orada buldu ve Vien’den bir kopyasını yapmasını istediler. Zambinella’yı yüz yaşındayken gördükten hemen sonra yirmi yaşındaki halini size gösteren portreyi daha sonra Girodet de *Endymion*’da kullandı. Herhalde Adonis’te onun tipini tanımışsınızdır.

— Ama Zambinella erkek mi kadın mı?

— Marianina’nın büyük dayısı o madam, hepsi bu. Herhalde şimdi, Madam de Lanty’nin böyle bir servetin kaynağını gizlemekte nasıl bir çıkarı olduğunu...

— Yeter! dedi bana buyurgan bir el hareketiyle.

Bir süre derin bir sessizliğe gömüldük.

— Peki ne diyorsunuz? diye sordum.

“Ah!” diye bağırdı ve ayağa kalkıp geniş adımlarla odada dolaşmaya başladı. Sonra karşımda durup gözlerini bana dikti ve bozuk bir sesle:

— Sayenizde uzunca bir süre hayattan ve tutkulardan tiksineceğim. Tüm insani duygular böyle gaddar, neredeyse canavarca hayal kırıklıklarıyla sonlanmıyor mu? Anne isek çocuklarımız bizi ya kötü davranışları ya da soğukluklarıyla katlediyorlar. Eş isek, kocalarımızın ihanetine uğruyoruz. Âşık ise bırakıyoruz, terk ediyoruz. Dostluk! Böyle bir şey var mı? Eğer yaşamın fırtınalarının ortasında erişilmez bir kaya gibi durmayı beceremesem, hemen rahibe olmayı seçerdim. Hristiyanların inandıkları gelecek henüz bir hayalden ibaret olsa da, hiç değilse bu hayal ancak öldükten sonra yıkılacak. Beni yalnız bırakın.

— Vay vay vay! İnsanı cezalandırmayı iyi biliyorsunuz, dedim.

— Haksız mıyım?

— Evet, dedim bir parça cesaretimi toplayarak. İtalya’da gayet iyi bilinen bu hikâyenin ardından size günümüzün medeniyeti tarafından gerçekleştirilen ilerlemeler hakkında da bir fikir verebilirim. Orada artık bu bedbaht mahluklardan yaratılmıyor.

— Paris çok konuksever bir kenttir, dedi, her şeyi kabul ediyor, utanç verici servetleri de, kanlı servetleri de... Bu kentte cinayet ve alçaklık iltica hakkı buluyor, sempatiyle karşılanıyor; sadece erdemin mihrabı yok. Evet, temiz ruhların vatanı gökyüzünde! Beni hiç kimse tanımayacak! Bundan gurur duyuyorum.

Ve markiz yeniden düşüncelere daldı.

Paris, Kasım 1830

Honoré de Balzac (1799-1850): 19. yüzyıl Fransız edebiyatının büyük ismi. Edebi kariyerine oyun yazarak başladı. Ancak aldığı eleştiriler neticesinde romana yöneldi. Yirmi yılda 85 romanı tamamladı, öldüğünde arkasında 50 roman taslağı bıraktı. 1830 yılında kurmaca eserlerini Dante'nin İlahi Komedyası'na atıfla İnsanlık Komedyası başlığı altında topladı. Bir kısmı zaman içerisinde edebiyat arketiplerine dönüşen 2000'den fazla karakter yarattı ve bütün karakterlerini önyargıdan uzak analitik bir yaklaşımla, toplumsal sınıflarından yalıtmadan ele aldı. Kısa bir roman olan Sarrasine, İnsanlık Komedyası'nın Paris Yaşamından Sahneler ayağında yer alır. Yazarın eserdeki tüm karşıt insanlık durumlarına, tüm karakterlerine eşit mesafede durması, farklı anlatım teknikleri kullanması Sarrasine'i Fransız gerçekçiliğin temel taşlarından biri haline getirmiştir. Ünlü göstergebilimci Roland Barthes'ın S/Z kitabında bir analizini de yaptığı Sarrasine, Balzac'ın yaratıcılığının zirvelerinden biridir.

Ali Berktaş (1960): Oyun yazarı, çevirmen. Kerbelâ adlı oyunu ile 1996'da Yunus Emre Oyun Yarışması Büyük Ödülü'nü kazandı. Bu oyun Ankara Devlet Tiyatrosu ve İstanbul Şehir Tiyatroları'nda Ayşe Emel Mesci tarafından sahneye kondu. Benim Meskenim Dağlardır adlı oyunu Ankara Sanat Tiyatrosu'nda sahneye kondu. Meyerhold'un tiyatro konusunda yazdıklarıyla, hakkında yayımlanmış yazıları ve belgeleri Tiyatroda Devrim ve Meyerhold'da bir araya getirdi. Edebiyat, tarih ve felsefe çevirileri arasında Mircea Eliade'nin Dinsel İnançlar ve Düşünceler Tarihi, André Malraux'nun İnsanlık Durumu, Amin Maalouf'un Semerkant, Doğu'dan Uzakta, Arapların Gözüyle Haçlı Seferleri, Emile Durkheim'in Sosyoloji Dersleri, Ivo Andrić'in Ömer Paşa, Charles Baudelaire'in Modern Hayatın Ressamı adlı eserleri yer alıyor.

9 786052 952597

KDV dahil fiyatı
9 TL

